

Bréfa- og málasafn Benedikts Sveinssonar 1889-1946

Bjarni Benediktsson – Benedikt Sveinsson – Konungskoman 1921 – Einar Benediktsson – Alþingishátíð 1930 – Pólland – Guðmundur Kamban – Stofnun Þjóðbanka 1912 – Þingvellir – Vatnafélag Rangæinga – Steinarannsóknir 1919 – Grænland

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Benediktarskjöl
Askja 5-9, Örk 3

Samkvæmt tilvísan hæztvirts forsetisráðherra leyfum vér oss virðingarfyllist að snúa oss til háttvirtrar Utanríkismálanefndar og æskja svars við beiðni vorri, dags. 18/1. p.á., um fararleyfi til Grænlands og landgöngu-leyfi þar í hinum fornu íslendingabygðum.

Viljum vér fastlega mælast til, að háttvirt Utanríkismálanefnd^d sendi oss svar sitt eigi síðar en 10.- 12. p.m.

V i r ð i n g a r f y l l s t

Reykjavík 7. maí, 1928

f.h. Framkvæmdaneftir Grænlandsfararinnar 1928

Helgi Valdíssson
ritari

Til

formanns Utanríkismálanefndar Íslands
Enkaskjáasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjáasafn Reykjavíkur

I lok síðasta klæringis fólk þáverandi forsetisins Ólafur
Jón Sigurðsson, fórandi Grœnlandarþingjars
þó látinn með að henda bref til Skjóðvarðs Íslands
frí Vilhjálmi Stefánis (mifflýjanum)
sýni í New York, dags 22. maí sl. og óskari
pers, at eg sýndi þat nefndum ~~gæti~~^{en} ~~sigur~~^á ~~ó~~^á ~~ó~~^á
vit sigrum ~~ó~~^á álit hennar. Fótti honum efni brefans
með kilefli ~~og~~^{heillarænleg} en meini vandir ~~er~~^{er} að
leyfa á sem ~~heppilegstan~~^{gustan} hatt.

Ey var brefit upp ^{2 fyrst} nefndum og vorum
árs nefndar meum allt einkuga um þat, at
hér ^{virð} fæsta frægur og ógjæta manns væri miðj^o
hleðst fæsta frægur og ógjæta manns væri miðj^o
dængileg og at framkvæmd þess blyfti að
verða jukking vorri á Grœnlandi og mæltar
vorum ut að nái til Íslenzings gagns, þar
sem nafn Íslands ydi tengt að fæcina
og allt þat, er hr. Vilhjálmar Stefánsson, legði
síðast til málanna, mændi vekja að hylgi
um allan mentadan heim. Við ^{pottumsl} ^{þó} ^{útg}
~~bó~~^{boðit.} ~~ekki~~^{þann} ~~mej~~ ~~beinas~~ tilloðu þegar
þat, enda ~~væ~~^{pa} ~~pott~~ ^{adlast} um þinglok, og fótti naat-
lef að f^{or} aður upplýsingar um kostn-
og tilboðum fæcinaus, ~~mej~~ ^{sem} ~~mej~~

þwot ~~ðe~~ landfotis-hofnarinn i Vestur-heim
kynni at vilja skyldje fyrirtakit at fjó og
útbrinad at meira sta manna leysi. ^{eyði i sath til} ^{sprottar}
Síðan hefir mal pettu ~~þe~~ ^{eyði i sath til} ofengi ^{ingum} ~~þe~~
~~visum hi þat~~ ^{þat} ~~mis~~ ^{þið} fjarðarstaðs beti
af fyrifalli fyrir sandi forsetisráðherra og ~~þe~~
langvarintime ~~fjárra~~ ^{fjárra} sumra nefndar-
manna og misserandi forsetisráðherra ^{sakir fyrir dags}
farið hafa fram a vísil. ^{leyfir síði}

faðið hafa fráu a vxt.
Nefnden ^{hefir} athugatt málid at mynn ^{lægur se} of
mældi virhuga með því, að tilbottina sé
~~þótt~~ svæðit pakkfærilega, óskat ~~fólkars~~^{ainhverra}
~~þótt~~ að ^{þá með ófélags} aettana um kastnað o.fl. og að
svör um það geti komið svo dneinsma,
að fráu ~~petri í hef~~ vælli i hofad-
stytum Höggja fyrir ^{st. alþingi} næsta Alþingi.

Vinteringa på land

Benedikt Sivertsson
T. & T. formator Grönlandsonefader.

Tie

Stjórnarðs Íslands.

Til hins heiðraða Albingis,

Reykjavík.

Meðfylgjandi sendi eg skýrslu, sem gerir grein fyrir því starfi, sem þingið samkvæmt tilmelum mínum og meðmelum nokkurra merkismanna, sumarið 1917, fól mér á hendur að vinna, og sem eg hefi leyst af hendi eftir því sem kringumstæður og heilsa míni hafa leyft. Vona eg, að þó árangurinn af því starfi sé minni en eg vildi og hafði vonað, þá sé nann þó ekki alveg gagnslaus og þýðingarlaus nú og framvegis.

Eins og skýrslan sýnir, hefi eg aðeins farið um þrjár sýslur til muna, einungis byrjað að ferðast um þá fjórðu, nl. Skagafjarðarsýslu; þeði vegna þess, að eg vildi heldur skoða starlega í litlu svæði en illa á stóri, og svo vegna þess að eg átti hægast með að athuga og safna í grend við þeinn Akureyri, bar sem eg átti heima, en örðugt er að ferðast langar leiðir vegna kostnaðarins við ferðalag með hesta.

Virðist þinginu af þeim gögnum, sem það nú hefir fyrir sér, bar á meðal af ofannefndri skýrslu minni og af rannsóknum herra G. Guðmundssonar (yfirm. rannsóknar-stofunnar), að starf mitt, steintegundasöfnun, á síðustu 2 árum sé eins vel af hendi leyst eins og til var ætlast, og að mér sé treystandi til þess-konar starfs hér á landi, og öðrum hafari manni eða mönnum hefir ekki verið veittur sá starfi nú þegar, þá skal eg halda áfram um næstu 2 ár samskonar söfnun og hingað til, svo framt þingið veiti mér að minsta kosti 1200 kr. (tólf hundruð króna) styrk eða laun á ári til þess. En fyrir minna en 1200 kr. á ári get eg ekki gefið mig alvarlega við þessu verki, né við það vel unað á þessum dýrtíðar-tímum.

Eg vona að þingið ihugi þetta atriði, og um leið þýðinguna, sem verkið getur haft þeði fyrir landbúnaðinn (jarðyrkju og byggingar) og eins fyrir ýmiskonar iðnað, sem hér getur brifizt þegar verkleg kunnáttu verður almennari, og láti mig svo vita hvort það vill að eg haldi greindu starfi áfram um næstu 2 ár með nýnefndum styrk eða árslaunum.

í því trausti að meðfylgjandi skýrsla sýni greinilega
árangurinn af starfi mínu síðan eg tókst það á hendur og að herra
G. Guðmundsson geri nú grein fyrir því hvaða nýtileg efni bau sýnis-
horn, sem hann hefir frá mér fengið, geyma, nl. bau sem hann hefir
rannsakað allt til þessa dags,

er eg

yðar með virðingu

Friðrik Þ. Aggríusson

Reykjavík, 31. júlí 1919.

S K Y R S L A

yfir

steina, bá og jarðtegundir þær, sem eg hefi safnað og sent frá Akureyri til herra G. Guðmundssonar, yfirmanns rannsóknarstofu Íslands, Reykjavík, síðastliðið ár og þetta ár, nl. frá ^{20.} október 1918 til þessa dags.

Fað sem eg hefi sent frá 20. oktbr.f. á. til 4. júlí b.a. er alls 66 sýnishorn; nl. 6 af kalksteini, 24 leir, 5 sandtegundir, 18 steintegundir, 5 móhella, 5 hraungrýti, 2 sýnishorn af bremisteini, 1 af kolum. Nú í dag, 31. júlí, afhenti eg herra G. Guðmundssyni 8 ný sýnishorn af steintegundum, sem eg safnaði á ferð minni um Skagafjörð fyrir fáum dögum síðan. Ein þeirra er kalksteinn, 3 sýnishorn af rauðum steini áþekkum þeim, sem notaður er í Hólakirkju og 4 leirtegundir, þar af 3 úr Tjörnesnámunni.

Eftirfylgjandi listi sýnir hvaðan ofangreind sýnishorn eru og hvernar tegundar ögn eru.

I. flokkur. 22 sýnishorn send frá Akureyri 20. okt. með e/s. "Sterling".

- No. 1. Sandleðja úr Leðgunni við Akureyri.
- " 2. Malarsandur frá Tanganum á Oddeyri.
- " 3. Leir frá þeunum Borg og Bjargi í Kræklingahlið.
- " 4. " Hörgárþökkum, nálægt Möðruvalla-brúnni.
- " 5. Ísaldarleir (móhella) úr Brekkunni á Akureyri.
- " 6. Gulleitur leir frá Arnarstapa í Ljósavatnsskarði (efralagið)
- " 7. Blágránn leir frá s.st. (neðra lagið)
- " 8. Hvítleitur leir frá Stórulaugum í Reykjadal.
- " 9. Blár leir úr Námfjalli við Mývatn (B. Sigurj. safnaði).
- " 10. Ýmislega lítur leir úr Námfjalli vestanverðu.
- " 11. 4 - 5 strendur móleitur steinn frá Baulu á Pelamörk, Hörgárdal.
- " 12. Rauður járnkendur steinn frá Akureyri.
- " 13. " " " " Ljósavatnsskarði.

- No. 14. Blágrytis-moli frá Akureyri.
 " 15. Grágrytis-moli frá Vallnafjalli.
 " 16. Svartur steinn frá Hallandsnesi Akureyri.
 " 17. Granleitur tinnusteinn af Glerárdal.
 " 18. Hraungrýtis-moli frá Axarfirði.
 " 19. Dökkrauður kornóttur steinn frá Siglufirði.
 " 20. Kalkrunnin stein-moli frá Gleráreymur.
 " 21. Sandur frá Eyjafjarðar-ár ósum.
 " 22. Kísilhnúður frá Arnarstapa.

Pessi sýnishorn komu öll til skila og voru prófuð. Seinna í vetur sendi eg ný sýnishorn af sömum leirtegundunum eftir beiðni hr. G. G.

II. flokkur. Sýnishorn bau, sem hér eru talin voru send hr.

G.G. með e/s "Esther" h. 80. f.m.

- No. 23. Sandur frá Yztabæ, Hrísey.
 " 24. Leir frá Stórutjörnum í Ljósavatns-skarði (kaffibrúnn, finn).
 " 25. " " Ytrahóli Kaupangs-sveit, Akureyri.
 " 26. Hvítleitur leir (~~garðshornur~~) frá Garðshorni í Kroklingahlið.
 " 27. Leir frá Yztabæ, Hrísey.
 " 28. " " Peystareykjum.
 " 29. Móleitur leir úr Jllugastaðafjalli í Fnjóskadal (finn og háll).
 " 30. Gulhvítur leir frá Stórlaugum í Reykjadal.
 " 31. Dökkbrúnn leir úr Jllugastaðafjalli (krystalíseraður).
 " 32. Bleikur leir frá Vatnsenda, Ljósavatns-skarði (afar finn).
 " 33. Móleitur leir frá Reykjum í Fnjóskadal.
 " 34. Móhella frá Yzta-Krossanesi við Akureyri.
 " 35. Hreinn brennisteinn (Sólfír blómi) frá Peystareykjum.
 " 36. Kalkspap-moli úr Esjunni.
 " 37. Mókol (surtabrandur) úr Illugastaðafjalli.
 " 38. Rauður leir frá Akureyri.
 " 39. Hvítur hraunsteinn (liparit?) úr Illugastaðafjalli.
 " 40. Gulleitur leir úr Illugastaðafjalli.
 " 41. Granleitur leir-steinn úr " .

- No. 42. Gulur krystalíseraður leir (kísilkendur) úr Illugastaðafjalli.
 " 43. Brot úr svörtum steini, skáhliða, járnkendum, frá Ljósavatni.
 " 44. Kalkspal-moli frá Fáskrúðsfirði (D. Þorv. safnaði).
 " 45. Kalksteins-moli" -" - -" -
 " 46. Kalksteinn (södýra myndun) frá s.st. -" -
 " 47. Skolhvítur gagnsær kalksteinn (Flusspal) s.st. "
 " 48. Gránleitur leirsteinn frá s.st. -" -
 " 49. Gulhvítur leir " s.st. -" -
 " 50. Hvítur tinnusteinn 6-strendur s.st. -" -
 " 51. Gránleitur steinn frá Siglufirði.
 " 52. Rauður steinn frá Siglufirði.
 " 53. Móhella (gosaska) frá Djúpá, Ljósavatns-skarði.
 " 54. Svartur steinn, basalt tegund frá Djúpadal Eyafirði.
 " 55. Lifrauður steinn kísilkendur frá Fáskrúðsfirði (J. Á. safnaði).
 " 56. "Leir" (móhella) úr Hringversnámunni, Tjörnesi.
 " 57. Ljósgrár sandsteinn úr söng námu.
 " 58. Leir frá Peystareykjum.
 " 59. Móberg (paðagónít) frá Pverá í Laxárdal.
 " 60. Brennisteins-moli frá Peystareykjum.

Öll þessi sýnishorn komu til skila og hafa verið prófuð, sum
að minsta kosti.

III. flokkur. Sýnishorn send með e/s. "Gullfoss" 4. P.m.

- No. 61. Rauðleitur leir frá Grjótggrði á Pelamörk.
 " 62. Hvítt duft (gosaska) frá Brekkunni á Akureyri.
 " 63. Gráhvít sandleðja frá Hrafnsstöðum í Köldukinn.
 " 64. Móhella ("Leir") frá Höfðanum við Laxamýri, nálægt Húsavík.
 " 65. Hraungrýtis-moli frá Ytri-Bogisá, Hörgárdal.
 " 66. Hraun-moli frá Hólum í Öxnadal.

Ennfremur sendi eg í sama kassa eftirfylgjandi sýnishorn
samskonar og þau, er sður höfðu verið send:

No. 10, 12, 14, 29, 38, 56, 57, 58 og 60 til frekari prófunar.

Öll bessi sýnishorn komu til skila og hefir hr. G. G. sagt mér að hann hafi prófað eins mörg af þeim eins og tíminn hefir leyft.

Í dag afhenti eg herra G. Guðmundssyni ~~G~~ ný sýnishorn, sem eg hafði safnað á ferð minni vestur í Skagafjörð, dagana á milli hins 16., og 21. þ.m., nl. hvítan kalkstein frá Hrauni í Öxnadal, sem eg merkti No. 67. - Herra Stefán Bergsson á Pverá, fyr bónið á Hrauni safnaði og sagði að stóri hnöllunga af samskonar steini væri að finna bar í hrauninu.

No. 68 rauður steinn tekið ⁿ á Öxnadals-heiði.

" 69 blár leir tekin í Silfrastaða-landi, gnogtir þar af honum

" 70. rauður steinn sandkendur úr Byrgðunni í Hjaltadal, ^{DY} samskonar og er í Hóla-kirkju.

" 71 bleikrauður leir frá Peystareykjum.

" 72 dökkgrár sandsteinn úr Tjörnes-námunni (landssjóðs námunni) (K.J. safnaði).

" 73 sami steinn brendur, (þá rauður á lit).

" 74 sori ofan á kolalaginu úr sömu námu.

Alls hefi eg þá safnað og sent 74 sýnishorn, bar á meðal 7 sýnishorn af kalksteini og 25 af leir, en hverrar tegundar steinarnir eru, sem eg hefi lagt síðast inn, vil eg láta rannsóknar-stofuna segja, nl. hvort þeir eru eldmyndun eða sandtegundar og hvaða efni þeir geyma.

Yfirleitt virðist mér jarðvegurinn fátökari af kalkefni í ofangreindum sýslum heldur en eg hafði búist við, aðeins örfaðar leirtategundir eru ríkar af hví, nl. þær teknar frá Mývatni, Stórlaugum og nálægt Akureyri, og fíar, ef nokkrar, munu svo ríkar að dugi til cement-brenslu án þess bættar séu með kalki; en kalk mætti vinna úr kúskeljum við Langanes og á Vestfjörðum. Annars ~~rannsóknir~~ munu ^{many} ^{Sigur} herra G. G. Það ljóslega hve mikil kalk hvert sýnishorn geymir. - Auðtfirðir munu auðugastir af kalki og svo Esjan, þó má vera að talsvert af kalksteini finnist enn norðanlands og talsvert af kalkríkum leir.

Málma hefi eg enga fundið aðra en járn, sem er talsvert í rauða steininum í grend við Akureyri og út á Siglufirði, nokkuð í sandinum við Eyafjörð og talsvert í svarta steininum og sandinum, sem finnst við Axar-

~~Jörð~~ og við Ljósavatn, einnig í blágrýtinu sumstaðar. Aluminium er auðvitað til í öllum leir, og Kromíum og önnur litarefni eru óefðað í hinum marglita leir kringum Mývatn og í ~~Illugastaðafjalli~~ og víðar. Hinsvegar er feikna mikið af hreinum og góðum brennisteini, eigi aðeins í ~~Nauðjalli~~ vestanverðu, þar sem eg kom í fyrra haust, heldur einnig í bví austanverðu og auk þess ~~vid~~ Peystareykju og í Fremri-námu svo að enginn efi ér á bví, að mikla auðlegö mætti af bví hafa að vinna þá náma ef verksmiðjur væru bygðar við Laxá og þær lítnar vinna hann og ~~Brunnsteini, (Sölfir)~~ bua til ~~sýru~~, sprengiefni og önnur nýtileg sambönd.

Um leirinn er bað annfremur ~~oð~~ ~~þegja~~, ~~oð~~ mjög vica í orangreindum sýslum er mikið af svokölluðum smiðjunó og af finum leir, bláeða bláhvítum, stundum móleitum, sem líkist mjög þeim leir, sem eg hefi séð notaðan í Ontario-fylki í Canada, nálægt þennum Beaverton til mürsteins-gerðar og leirkerasmiðis, og eins þeim leir, sem eg sí notaðan í þennum Sayrville, N.J., nálægt New-York til mürsteins-gerðar og leirsmíðis. Eg held það einnig vafalaust, að víða í Kræklingahlíðinni mundi leirinn duga til mürsteins og að sumur leir úr ~~Illugastaðafjalli~~ dygði til leirkerasmiðis. Leirinn úr landssjóðs-námunni virðist vel fallinn til tígulsteins-gerðar. En til þess að nota leirinn hannig þarf brensluofna og verkmenn vana við þá iðn; en þá á Ísland ekki til enn, svo eg viti. Eins var ~~xtar~~ hér cements-of ~~ina~~ til að brenda cement.

Hinsvegar er móbergið, hraungrýtið, sandsteinninn, grágrýtið og blágrýtið, sem ~~er~~ er hvarvetna að finna á Norðurlandi allt nýtilegt til bygginga og auðvitað til vegalagninga, jafnvel blágrýtið getur orðið dýrmatt, eigi aðeins til vegalagninga heldur til húsabygginga svo fljót sem menn útvega sér hentar vélar til að mylja það; en besskonar vélar mátti fá haustið 1914 og jafnvel sumarið 1915 frá Kristianiu, Noregi og frá Svíþjóð; þær minstu þeirra (með 5 hesta afli) (kostuðu án mótors með 2000 kr. og gátu mulið 2 - 3 m³ steins á klukkutíma, eða 20 - 30 m³ á dag, en þær stærstu (40 hö.) kostuðu án mótors 10000 kr. og gátu mulið 10 - 15 m³ á klukkutíma, eða 100 - 130 ton. m. af steini á dag. Með mótorum munu vjelarnar hafa kostað allt að tvöfalt meira; en sparnaður inn

við að nota þor í stað þess að mölva steininn með handafli er hverjum manni auðsær. Auðvitað þarf afarsterkar ~~vélar til að smámylja blígrýtið;~~
því brotseigja þess er afar mikil, mun vera tvöfalt til þrefalt meira en grágrýtis og ferfalt til fimmfalt meiri en sandsteins. Eg reyndi lítil-lega brotseigju sandsteinsins úr Hringvers-númunni og held hann þoli svo mikla brystingu, að hann dugi í 3 - 4 lofta bygginga; en sí gili er á honum, að hann drekkur í sig vatn nema húðaður sé með vatnsheldu efni; en það er engin frágangssök þar sem cement er við hendina. - Hraungrýtið, sem eg hefi séð við Myvatn í Bárðardal, Öxnardal og víðar er allt höggvan legt og nýtilegt til húabygginga, einkum ef húðað utan með cementi eða öðru vatnsheldu efni.

Blái leirinn frá Mývatni No. 9 hér að framan hefir reynst vel saman við cement og verið notaður til að kleða, "spekka", steinsteypu; eg hygg að leirinn frá Reykjum í Fnjóskadal muni reynast líkt. Finnist leir við árósa, sem jefir 40 % af kalki eða meir og talsverða seigju svo er brautin að finna cements-efni unnin; ekki þarf þá annað en að brenna hann og blanda með sandi. Aðeins i sýnishorn af leirtegund, sem eg hefi sent ^{nr. 62.} ~~hefir~~ að sögn ~~hálegt~~ 40 % af kalki. Sandsteinninn No. 57 hefir að sögn næstum eins mikið af kalki.

Petta er allt, sem eg hefi orkað að gera síðan eg tókst betta starf á hendur fyrir tveim árum síðan, sumpart hafa veikindi hindrað mig frá að ferðast, nl. í fyrra vor, - þau voru afleiðing kuldans í hittö-fyrra, - og sumpart hefi eg ekki haft efni á því sökum hinna afarháu leigu á hestum og rásprísa á flest öllu, sem þarf til ferðalags síðan dýrtíðin hófst fyrir alvöru.

Eg veit að hr. Gísli Guðmundsson hefir athugað þau sýnishorn, sem eg hefi sent honum og beðið hann sérstaklega að athuga, og mun hann gera grein fyrir athugunum sínum nú, í taka tíð. - Aðeins eina ósk hefi eg í sambandi við betta; hún er sú, að hvort sem eg held áfram þessu starfi lengur eða ekki, þá sjái þingið og leiðandi menn landsins svo til að samskonar rannsóknun og söfnun sé haldin áfram, svo menn viti sem fyrst hvað landið geymir, og hvers má af því vanta, og að almenningi, einkum ungun mönnum gefist betra færi á að hagnýta sjer helstu jarðteg-

undir bess og hvað annað, sem það geymir og getur komið að notum. Eg hefi á öðrum stað, nl. í ritinu "Fylkir", 4. hefti, getið bess hvernig Canadamenn og Ameríkanar hafa unnið að því um marga tugi ára að kynna sér auðmfi landsins, sem beir byggja, og kenna ungum mönnum að hagnýta sér þau, og eg vona að íslendingar skammist sín ekki að taka þann ~~þjóðsíð~~ beirra sér til fyrirmynadar.

Reykjavík, 31. júlí 1919.

Friðrikur B. Ángústsson.

Eftirrit

Rauðsókuartaflo Sandans.

Reykjavík, 1. ágúst 1919.

Hér fyrir B. Augússon hefir sátt opn
rauðsókuartaflofnum nær 70 spesialum
yfirlitir leir og Steinlegundum. Það meðan
hefur rauðsókuartaflofnum ekki í dætilad
þess að þannum seðha veulegt að staðilegir
leir og Steinlegunda teljir byggðar. Nokkud
vöryg af umhverfum spesialum leipu
þegar ær id ~~at~~ hengdu; semnar leirtegum
er um hópa regnslæðar til fíglubrettinga
gerðar sínheimi eitt sigris horn ur lausdýld
vinnunni á Íslandi. Kalk hefur
fundist í selaverti marginu steinum
en ekki sáð mikil að það geti verið
síg af vinnu það, að línu spesialum
endurtekin, sem var frá Hrauni í
Öxudal, í því var um 90% af hrauni
Kalki. Abærðar eru hópa fundist
í vesturhlumi leirtegundum, en samehildi
hópa þann verid Skadvou jarnvæningi
(Ferralambhund), sem purpu朗gantum til
þess að vísast ír hinnunum. Sáð að
abærðar spíu gita vötud sín. Talsamt
mikil sáum var 5-3 sigris hornum. Í rice
þverravear farið um 40%.

Sigris hornum sínum fr. B. Augússon
hefur sátt rauðsókuartaflofnum leip
all verid Steinlega meikit, og Stein
lega um þau bæti.

Jettu vottast leirverð of
þóru tildeplir verðingar fylkt

(Sigr.) Gisli Guðmundsson.

Ath. Þess auk geta við kvenna kvenni vinnu
kvennadal spiskarmanna þaþ yfirlitir
auðv. G.G.

Opuritada skyfslu held og ritt ad birta, svað ad oppýfa
geti séð hvada áraugur skykar sá er alþingi veitti mér
fyrir talið arnum hefur bænd og hvada upphaf og tel pad
mista sun og geti umið ad dæmehunarækt fyrir þau vegar.

Araugum eftir al. sá ad almenningu er mið lögvara en
fyrir ad Island er ekki eins fótakt af goda byggvugar eftir
nef kremið steinur þess jafn leiddi værði eins og sunni
þaði hér í þoroddum hósa boldit og sagt (Ihr seða
lyng hóus í Klundi út 1911) heldur á pad tel grægtrar
af godu þræl agastu byggunar eftir, sunn eðrælt verðar
ad vínum suðhljótt sunn landamann eignar ^{beata}, vittilur til
tel tel Steinvinsla of tel cements gíðar, og lír
mádís. En það gítar í adins beth hærskýningi
alþyðu ad mun og varnað vetrarháðar bethalegra
auhuda sun a seduðu sunn hósa fari i vörð, bl.
teiningu, heldar sparað alþyðu meirar millum
koma áttal. Ihr ritg. vína Áfl og Efl i Völk. þurj.

Eflu níður a Island ekki sun, ~~ekki~~ ^{það} eftir vitni
sun einarta manna þeim ~~þeim~~ se fullruna í og vauar vid
ad brema kalk og ad búa til Steinoline (Cement)
ne ad steina rannsóknar - Þessa baghóstar meðan
vor fældingar þessari apr þarf of þyðingar meikla
idistar græn. Það fyrir límar meirar of upplaugði
kunstuhóspainið ðeinar skola, gagnvaka stóla og sín.
Sun níðu eru hér til. Vauandi ad alþyða of alþingi
læti ekki verkusindin ðeinar hóspainið væta offgjá
og verða opþekktar. Þegar þing kvarar vestri dæmi
heldur leggi þarf sas reflegur skrif þau tel þeirra
of tel ad koma opp deigandi verk meumum í
þorfinn idastar grænum ad rannsóknar, kalk-
brusla, ^{og} Steinvinsla, Cementbrusla, og hærbyggjir
ir alðstærkum Steinum veidi meiri en kalk-
þið kunnar vel ad vínum Stein, og byggja allz, hrein
fljótar of varanley hús er fullheims meðan
og alveg eins þarf of hérulegtr fyrir meargan
meirar manna sunn of meirar aia bethlestur; seg-
þodi teknispáði da quodisti, og fylgjum
ekki' síður oppbygglegt fyrir þessi þrífslagit.

Erujum skilji sunð vefsíða sós ad eglitilsverði allar
fólkunum, þat voru fósu oskýrasamlegt gins og ad lítla
væða eldri manna og eldri þjóða heyrslu, ida sitt
gjigid uálf. Þitt er meining minn ad einum, þe
bundavinnan verði ad fylgjast með laugsmanni, og
henna henni í framkvæmd, til þess ad hagsmaði, verði
þóri arauqurðlaus. — Ær lehaulegor minn verðar
audley staðsemi ekki lauglif.

At eindingu veruleg too ges af alþýða, ad
augum hulvitar verðar vður meig um slíktja slík
ad a amlaða hatt mi ne læresti, ey vilji konast
a spura Landejaðs kyrnaar beldur eum viða fyrir
mer meid þorpi og gagnlega erfði. Ey untekti til
þess ad ey hafi kegid mihið af landejaði laungd til
fyrir skheit, eda ad ey hafi veitit þjáðar ómargi.

því fótt arauqarium af starfvinum a seðastu tátum
arum se ekki vísill stóri um hær, þá er hær
þa ekki eldug fyrðugarlaus ne gagnolus. — Hettaer
nor sanui ad ey hafi að hylti einundarsleitil til ad
dolja hylpar, eða ófubers stytts of Alþingi til ad
koma þorpu fyrir fólkum i þannkendud. bæði fyr
ðui. Ey leifdin. ~~at að~~ leif þa osu ad lístagan
þyðainumur umhver spara uir þa ómæk og
ekki líka ve ad vottu viðum við a' meðan ey
hafði fullfjör, mey ey krafta. —

Salvo / oggi e' tardi
2400 tut 3000 hr
a cui sei un padrone
e' tut fatto - poi i
passari dicono -
tutto fato adesso per
e' - e' monata forte

Benedikt Ópenisón

Vatnafélag Rangáringa.

Kollabæ 1 mars 1931.

Arið 1931 föstudaginn 27. febr. kom stjórn Vatnafélags Rangáringa saman að Brúnum. Var tilefni fundarins lagafrunvarp það um sangöngubætur og fyrirhleðslu á vatnasvæði Pverðr og Markarfljóts, sem vegamálastjóri hefir samið, en atvinnu- og sangþingumálaráðherra leggur nú fyrir Alþingi.

Stjórn Vatnsfélagsins viðurkennir þennan góða tilgang frunvarpsins að bæta sangþingur vatnasvæðisins sen fljótast og ódýrest. En þar sem hér er um nikið vandanál að ræða, telur hún sér skyldt að athuga tillögur vegamálastjóra, um frankvændir þess sankvant kunnugleika sínum á vötnunum og svæði því sem þau renna um. Virðist henni að tillögurnar séu fremur miðaðar við vötnin eins og þau eru að sumarlagi heldur en að vetrarlagi, þá er að bein brengir af frostum, og gildir þetta einkum um 4. tillöguna, sem frunvarpið er bygt að. En froststiflur valda oft mjög miklum og stundum varanlegum breytningum á farvegum og legu vatnanna. Er því mjög hætt við, að sangþingubætur þær sem frunvarpið gerir ráð fyrir verði stopular og ótryggar f. m. k. að vetrarlagi, ef eingöngu er bygt á 4. tillögu vegamálastjóra. Skulu hér færð rök fyrir því.

Á árunum 1915-17 lagðist Pverá að svonefndri Teigsöldu sem var há og breið malaralda sunnan við óna, suður af Bollakoti, reif hana niður á skímmum tíma og braust þennig úr farvegi sínum í svonefndan Fljótsveg suðhr undir Auraseli, og hefir legið þar síðan. Upptökum að þessu voru þau að ísstifla kom í óna sen þegði henni suður af Öldunni. Mæ af þessu ráða hve vatninu er hægt um vik að breyta farvegum sínum um aurana þar sen ekkert er til fyrirstöðu annað en lausamöl og sandur.

Vegamálastjóri leggur til að byggð verði brú á Pverá hjá Dufbaks-holti 200 m. lóng. Farvegur árinna er þar sankvant umsígn hans 350 m. milli bakka, þegar án er lögð og miklar leysingar koma, er altitt að ánni nægi jafnveg ekki allur farvegur sinn, heldur flæðir hún þá einnig langt upp á bakka. (Dufbakksholtsengar). Er því hætt við að farvegurinn verði of bröggur ef Markarfljótsvatnið er í hanни.

Pegar búið er að girða fyrir verulegan hluta hans, og að veginum og ef til vill brúnni sjálfrá verði þá hætt. Ekki er heldur ósennilegt að isstífla kunni að myndast við sjálfa brúarstöplana og valdi meiri hækjun í ánni en nú gjörrist. Mætti þú svo fara að án flæddi yfir Vestur Landeyjar og einhverjun þar bætti þróngt fyrir dyrun.

Skömmu eftir 1890 lá meiri hluti Markarfljóts og Fverár í Affallinu að vetrarlagi. Tepptist það þá svo af ~~fimmi~~ frosti að það flóði yfir alla Ossabæjaraura og var ófært fyrir að farn. Mundi verði torfært að brúnni, sem ráðgert er að byggja hjá Ossabæ, ef slikt endurtæki sig. Veturinn 1901-02 lá affallið hinsvegar að norðanverðu í farveginum, út með Hliðarenda og Teigsaurum, (sem ranglega er nefndur Langhólmi á korti því er fylgir frumvarpinu) og flæddi svo norður á aurana að bjarga varð fénaði þaðan, konst þá nokkuð af vatnshóu uppi Fverá austan við Teigsöldu, nokkuð renn austan við Aursasel alla leið úti Eyjaflyjot og sunt í Affallið eftur. Þer þar að sama brunni um brú á Affallinu, hvort sem hún væri byggð hjá Ossabæ eða um Toftarhólmum.

Vegomálastjóri segir á bls. 12 "Verði þessi kostur tekin (4 till. mündi jafnvel ekki þarf að gera fyrst um sinn, nema neðsta hluta varnargarðsins suður frá Dimon, aðeins svo sem 500-1000 m. næst brúnni á Markarfljóti, þá eru að visu Alarnir óbrúðir, en þeði er að jafnaðarlega eru þeir vatnslitlir, og með mætti geri yfir þá stærstu farvegi þeirra bráðabyrðabryr úr verkþöllum og mótaði Markarfljótsbrúar, likt og sett var á Hafursá í Nýrdal. Mætti á þann hátt flýta fyrir að akfært verði yfir allt vatnsvæðið. "

Þessi umsígn virðist vera bygð á miklum ókunnugleika um það hvernig vísindin haga sér. Síðastliðin veturnar (1929-30) lá t.d. nestur hluti af vatnsmagni Markarfljóts og Fverár í Álunum og voru þeir þá verstir allra vatnanna, yfirferðar. "Stærstu farvegir" Álunna eru alls ekki staðbundnir þar innfrá og færast til svo að segja daglega ef mikil vatnsmagn er í þeim, og verður ekki við það ráðið með smáðógerðum.

Ef aðeins 500-1000, sýðstu netrarnir af garðinum milli Stóra Dimonar og brúarinnar hjá litla Dimon væru gjörðir fyrst um sinn mundi fljótt geta rekið að því að bruin stæði svo að segja á burru, en vatnið leika lausum hala um aurana þar fyrir norðan og vestan.

ENN SEGIR VEGONÁLESTJÓRI Ó Seljelandsgarðinn byrfti ekki ó lengja og styrkja ó svo átöddu. Fyrir nokkrum vetrum hækkaði svo í fljótinu af ísstiflum ó. Það flæddi fyrir allan syðri hluta garðsins og spylti honum mjög. Únn ekkert er því til fyrirstöðu ó svo geti enn farið og er þá vegurinn austur með fjöllunum í brýnni hættu. Ef Alunum verður veitt í fljótið vex þessi hættu.

Af þessu öllu virðist augljóst ó kosnaðarrætlun sú á bls. 12 (417-532 búsund krónur) sem frunvarpið byggist í muni þurfa endurskoðunar við, og ó ó mjög er tvísýnt hvort sangþingubætur bær sem frunvarpið gerir ráð fyrir geti komið ó tilstluðum notun, ef þeim er hagnð eftir 4. tillígu Vegonálestjóra. Er þá á það ó lýta hversu hega megti sangþingubóturnum þessum sem brýn þarf er á ó fí sem fyrst svo ó við megi hlíta.

Virðist aðeins ó einn kostur fyrir hendi, ó reyna ó fára vötnin saman í einn farveg samkvæmt 1. tillígu Vegonálagsstjórans sem virðist ó bestum rökum bygð, því tillögur 2-3 eru af "ymsun ástæðum mjög verhugaverðor. Hin fyrri er þaði lang dýrust og svo verður eigi séð hversvegna hún er taðin." tryggsta leiðin til "frugga landverna og fullkomina sangþingubóta." En um 3. tillöguna er það ó segja ó ef horfið yrði ó því ráði ó hleypa þverá í Affallið, þá væru farið úr öskunni í eldinn. Eins og áður er bent á rúmar farvegur Affallsins alls eigi þetta vatn allt, þegar froststíflur komi í hann.

Vatnafélagsstjórnin er algerlega sunþykk þeim ummælun Vegonála- stjóra á bls. 13 ó "ef tekin yrði sín kostur, ó hefjast þegar til hands um fullkomnar varnir samkvæmt 1. og 2. tillígu þá yrði hvort sem er ó byrja fyrst á vannargörðum hjá Dimon og brú á Markarfljóti, því ekki dugur ó veita vatninu í einn stokk fyr en jafnframt er gjört kleyft ó komast fyrir það, en það er þá svo mikil ó hætt er við ó venjulega verði ófært á vörðum, og nöstaða þannig ó ekki verður unt ó kona við ferjun, þá þarf og ó gæta þess ó verja ekki svo eins sveit ó ekki veitt verði óðra" og ó visu er allmikil hætta á því ó Eyjafjöll yrðu fyrir nokkrum búsifjun af vatninu þegar það væri allt komið í Markarfljóð. Hólmbæir sem fylgja þeirri sveit, en ekki austur Landeyjar svo sem sagt er á bls. 8. Telur Vatnafélagsstjórnin, ó eigi negi um of einblína ó fasteignmat jarða þegar um varnir er ó ræða og ó fleiri geti komið til greina.

Eins og þegar er sagt, lítur Vatnafélagsstjórnin svo á, nō mannvirki þau til samgöngubóta, sem frumvarpið gerir ráð fyrir geti ekki orðað. Þrugg eða trygg til frambúðar nemr vötnin séu feld í fastaskorður, en þar er ráðgjört, og s' e því ekki réttlátt að ætla sýslufélaginu að bera kostnað af fyrirhleðslum, svo sem 6 línum fyrstu nálsgreinar ákvæða, þar eð flestar þær varnar sem um getur verið nō ræða séu í raun og veru nauðsynlegar fyrir samgöngubotum.

Er líka einkennilegur tvískinnungur í frumvarpinu, þar sem sunum jörðu er ætlað að bera 1/8 og öðrum 1/4 hluta kostnaðar. Mun það sanni næst að jörðum þeim sem hlut eiga nō mali muni vera langt um megn að bera 1/4 hluta kostnaðar af þeim værnum, sem telja má nō verði þeim til tryggingar, í viðbót við tjón það, sem vötnin þegar hafi unnið þeim, og sem ekki fæst bót á í fyrstu eftir að ágangi vatnanna hafi verið létt af. Er Seljalandsgarðurinn ljóst dæmi þess. Þóru mali gegnir um Þykkvabæ og Vesturlandeyjar, þar sem fyrirhleðslur í Djúpós og Valdalæk og fl. koma strax að fullum notum.

Vatnafélagsstjórnin leyfir s'er að benda á öll þessi atriði til íhggunar, án þess að koma með ákveðnar tillögur, þar eð ekki eru tök að að kalla saman fulltrúafund í félaginu eins og nú standa sakir. En að síðustu bendir hún á ályktanir aðalfundar Vatnafélagsins 6 des. f. á. sem mjög eru í samræmi við skoðun hennar.

Fleira ekki tekið fyrir.

Fundi slitio.

Sigurður Ólafsson
sign.

Sigurður Viðfússon
sign.

Sigurður Þómasson
sign.

- Á aðalfundi Vatnafélags Rangeyinga. laugardaginn 6 des. 1930.
vóru eftirfarandi tillögur bornar fram og sonkyktar í einu hlj. óði:
- a. Aðalfundur Vatnafélags Rangeyinga leyfir sér enn að nýju
nó skora á landstjórn og Alþingi að vindu bráðan bug að
frankvændum á vatnanálum héraðsins sem sangöngumali,
með því að henja og brúa Markarfljót, og óskar þess að
byrjað verði á ~~xxxxxx~~ frankvændum þegar á næsta ári.
 - b. Fundurinn leggur áherslu á þó, að jafnframt og vatninu
verður beint í farveg Markarfljóts, verði garðurinn við
Seljalandsmáni lengdur og trygður svo, að henn verði
þrugg vörn gegn vatnsmagni því sem þa' legst að honum
vegna þess að annars er vegur og sími austur með Eyja-
fjöllum í hættu.
 - c. Fundurinn óskar þess, að um leið og vatninu verður beint
í farveg Markarfljóts verði reynt að varna skendum af ~~xx~~
völdum þess ó heim jörðum sem að því liggja nemast við
brúna.

Hér með leyfi eg mér að smúa mér til hins háa Alþingis með eftirfarandi erindi.

A umliðnum árum hefi eg oft fundið sárt til þess, hve lítið hefir enn verið gert til varanlegra umbóta á Þingvöllum, af því, sem þar er nauðsynlegt að gera, svo sem að grisja skógarleifarnar, gróðursetja nýjan trjágróður, graða upp bera mela o. s. frv.

Með hliðsjón af þeirri reynslu, er á undangörnum árum hefir fengist af starfsemi vinnuskóla hér á landi, leyfi eg mér að vekja athygli hins háa Alþingis á því, að á Þingvöllum biða þunni fjölmörg viðfangsefni, sem atla má, að henta muni vinnuskóla.

Ef hið háa Alþingi teldi eskilegt og rétt að stofna til vinnuskóla á Þingvöllum, leyfi eg mér að taka hér fram nokkur atriði, er lúta að framkvæmd málssins og verkefnum sliks skóla.

1. Ef vinnuskóli yrði starfraktur á Þingvöllum að vori eða hausti, þegar aðsókn gesta er þar minnst, mundi eg vera fús til að láta slikum skóla í té nauðsynlegt húsnæði í gistihúsinu Valhöll.
2. Ef vinnuskóli yrði starfraktur þar allt sumarið gati tvennt komið til greima um húsakost fyrir skólann:
 - a. að lagfert yrði og aukið við hús sem til er á Þingvöllum og stendur í mínu landi, en er eign ríkisins.
 - b. að reistur yrði sérstakur skóli eða tjaldbúðir fyrir skólann.
3. Ef vinnuskóli verður starfraktur á Þingvöllum er eg fús til, án endurgjalds, að sjá um og láta annast alla matreiðslu fyrir skólann, enda leggi skólinn til elðivið og efni í mat.

Tilboð mán um framlag til vinnuskóla á Þingvöllum, skv. 1 - 3, eru þeim eimum skilyrðum háð frá minni hálfu,

að skólinn beti að fullu skemdir er af skólahaldinu kunna að hljótast á húsum mínum, húsmunum og áhöldum og

að hafi legt tillit verði tekið til óska minna og tillagna um verkefni vinnuskólans á Þingvöllum, enda verði þér framkvæmdar í samráði við Þingvallanefnd.

Af verkefnum, er eg til meðilegt, að unnið yrði að á næstu árum, má hér nefna:

- I. Lagfæring og fegrun í umhverfi Valhallar.
- II. Að girt verði af alllöng landræma beggja megin þjóðvegarins ofan og vestan Almannagjár, og þar plantað trjágröðri. Mundi eg fúslega vilja endurgjaldslaust leggja til land undir slika rektun, ennfremur mundi eg vilja beita mér fyrir því, að Skógræktarfélag Þingvallahrepps nöstoðaði við síkar framkvæmdir.
- III. Að unnið verði að því að rekta upp þau svæði innan giröingar þjóðgarðsins, sem nú eru gróðurlaus eða í örakta.
- IV. Að hafinn verði undirbúningur, aðdrættir efnis og vinna við að grafa fyrir og reisa á Þingvöllum veglega kirkju, er orðið geti fagurt tákni og minnisvarði þess einstæða atburðar, er kristini var þar lögtekin árið 1000. Er oss íslendingar eigi vansalaust, að helgasti reitur íslenzkrar kristni, -Þingvellir-, skuli nú, að heita má, vera kirkjulus.

Öll þessi verkefni eru þannig vaxin, að telja má óþarf að fara fram fleiri rök fyrir nauðsyn þess, að þau værti hið bráðasta leyst af hendi.

Vanti eg þess því, að hið háa Alþingi telji sér skyldt og sjái sér fært að styðja þetta mállefni, er verðar svo mjög vinnuuppeldi eskumanna þjóðarinnar, svo og viðhald og fegrun hins markasta og fegursta sögu-staðar landsins.

Virðingarfyllst,
st. í Reykjavík,

Hér með fylgjum

Sundurliðuð kostnaðar áætlun um
starfraksli vinnuskóla fyrir 50 nemendur

Háttvirta Alþíngi.

I byrjun þessa Þíngs, sendi jeg öllum alþíngismönnum, forstöðumönnum beggja banka okkar og ýmsum málsmetandi mönnum meðfylgjandi erindi, um stofnun **Pjóðbanka Islands**, og bað um umsagnir þeirra, áður en jeg væri erindi þetta opinberlega fram.

Frá öllum þeim sem jeg hef síðan fengið umsögn hjá, hefur komið fram viðurkenning um, að eitthvað þurfi að gera í þessu efni.

Sumir hafa kvartað undan tímaleisi, að málæfnið væri viðfangsmikið o.s. frv.

En ekki einnig hvorki tilvonandi vinur, nje óvinir málæfnisins; og heldur ekki vinir mínir, sem jeg held mig eiga marga, meðal ráðandi manna þessa mannfjelags, hafa ráðið til, að bætt væri við eða fellt væri úr meðfylgjandi erindi.-

Legg jeg það því hjer með, sem fylgiskjal.-

Á árunum 1897-98 var nokkuð líkt ástatt og nú fjárhagslega sjeð, þöft og kröfur til hlutfallalega ákafra framfara í öllum atvinnugréinum og á öllum sviðum þessa lands miklar. Landsbankinn og allt fjárhagsfyrirkomulag Islands þannig úr garði gert, að fullnæging krafna til hægra framfara, var óhugsandi. Því síður var hugsandi eða framkvæmandegt, að fullnægja með þem mannfjelagi, sem um langann aldur hafði orðið afturúr. Og nú þurfti að tak sprett- þurfti að framkvæma það á 10 árum, sem önnur þjóðfjelög hafa haft aldir fyrir sjer, til að koma í framkvæmd.

Á ferðum mínum í útlöndum átti jeg þá tal um fjárhagsframtíð Islands, við stjórnendur ýmsra helstu peningastofnana erlendra. Ráðlöögðu þeir mjer að leggja leið mína yfir Kaupmannahöfn, til þess að losa ýms bönd og höft er losast þyrfti,- þar á meðal peningaseðilrjett Islands, er þá að sögn lögfróðra manna, var eign þjóðbankans danska.

Jeg fór þangað og tókst mjer að sannfæra ýmsa fjármálamenn þar um það, að meiri arðsvon væri að viðskiptum við ríkt Island en fátækt og að Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

bönd, sem enginn hefði gagn af - en sem stæðu 'Islandi fyrir fjárhagslegum framförum yrðu að losast.

I febrúar 1899 kom jeg hjer til Reykjavíkur og lagði tillögu um stofnun ~~un~~ ~~bjóðbanka Islands~~ fyrir helstu þing- ~~bjóð-~~ og fjármálamenn hjer.

Undirtektirnar urðu nokkuð margvíslegar.- Lærði jeg þá að þegar um nýungar er að ræða, er þungsókt að verða viðurkendur spámaður í sínu föðurlandi.

Sumt var gaman, sumt var þarft, sumt vjer ekki um tölum.- Samt fjekk jeg nokkra helstu þjóðgarpa okkar, þar á meðal Benedikt sál. Sveinsson til þess að sjá að framkvæmd í þessu málefni var fjárhagsleg og þjóðernis leg nauðsýn.

Þann fór með mjer til Kaupmannhafnar, aðallega til þess að fá menn er Danir treistu, og um leið gæti sannfært hjerlenda leiðandi menn um það að tillögur okkar hefðu við eitthvað að styðjast- ~~og~~ til þess að beitast fyrir málefni þessu.

Hin ytri hlið máls þessa er að öðru öllum kunn.

Hvað sem jeg og aðrir að öðru leiti hefi að segja um stofnun ~~Islands~~ banka- þá er þrennt óhrekjandi;

Að Island eigi peningaseðilrjettindi er viðurkent af öllum

Það litla fjármagn er við stofnun bankans barst þjóðfjelagi okkar, hefur borið margfaldann ávöxt.- Ekki aðeins eigendum fjársins, sem hafa fengið góðan arð og viðlagasjóði bankans vel fyllta, og gefið þeirra mönnum og okkar, er voru svo heppnir, að ná sjer í "stöðu" góð laun.- En hún bætti líka úr yfirvofandi fjárhagskröng í bili og á töluverðan skerf í því, að ýmsar atvinnugreinir okkar t. d. mótorbáta og trawlarútvegur, hefur aukist miklu meira, en von var til með jafn litlu fjármagni.-

Og augu manna hjer á landi hafa á margann hátt opnast fyrir því, að sundin sjeu ekki eins lokuð og kröng og þeim sýnist, er ekki hafa sjeð aðrar leiðir til fjárhagsviðskifta við nágranna þjóðirnar, en þær sem okkur voru markaðar, fyrst með stofnun Landsbankans, og síðar með stofnun ~~Islands~~ landsbanka.- Og þetta er mæst vert fyrir land okkar og framtíð þess.

Háttvirtu Þíngmenn!- Enn á ný eru bankarnir við takmörk getu sinnar.

Enn á ný krefja framfarir atvinnuvega Islands, að nýtt spor sje stígið til aukningar fjármagns þeirra til framleiðslu.

Enn á ný finna allir til þess, að eitthvað þarf að gera í þessu efni.- Flestir vita að hik og dráttur framkvæmda í því, gengur glæpi næst, vita að allt hjal um það, að losa politisk bönd, er sýnast hvíla á þessu landi, er óhögglegt, meðan hin fjárhagslegu böndin herða æ fastar að.

En ókunnar leiðir eru flestum torfærar og hræðslefni. Þeir menn úrtölusamastir, er best ganga fram, þegar að unnum sigri, heiðri eða hag skal skift.

Enginn hefur mjer vitanlega lagt þessu málefni jafn mörg ár, og jafn mikið fje og jeg.- Enginn getað litið það óháðari islandsskum augum en jeg. Fáir menn hjerlendir munu mjer framar hafa haft kynni af áhrifamiklum ~~stjórnendum~~ erlendra peningastofnana, er viðskifti mundu vilja hafa við Island ef peningastofnanir þess væru með nútízkusniði og bygðar á svo sterku grundvelli er við hefðum fremst föng á . Og enginn mun hafa sterkari vilja og öflugri taki en jeg til þess,- hvað sem hver segir,- að ráða þessu málí til nauðsýnlegra lykta.

Jeg fári þetta ekki til í þeim tilgangi, að mæla til launa fyrir unnið verk mitt fram að þessu, eða telja störf míni eftir.

En jeg fári það til í þeim tilgangi, að leggja áherslu á það, að þegar jeg hjer með fyrir hönd mannfjelags okkar saki til h. h. Alþíngis um að það hlutist til um það að nefnd sú sje stofnsett, er jeg í fylgiskjalinu bls. 8-9 legg til að stofnuð verði,- þá sje ekki vert að virða umsókn mína að vettugi. Og það endakótt jeg í þetta sinn, eigi beiti fyrir málefnið nöfnum útlendra manna.

Til vara,- ef h. h. Alþíngi ekki sjer fært að stofnsetja nefd þá,- þá saki jeg um, að það feli Stjórn Islands og veiti henni rjett til þess að gera mig þannig úr garði, að mjer sje mögulegt að framkváma sem mest af fyrirhuguðum störfum slikrar nefdar,- þannig að Stjórnin byggt á störfum mínum og þeim upplýsingum er hún á annan hátt getur aflað sjer, geti lagt fyrir næsta Alþíngi frumvarp til laga um stofnun "Pjóðbanka Islands."

Með þessu bykist jeg hafa gert það sem í mínu valdi stendur, til þess
hrinda
~~þessu~~ mesta velferðamáli okkar á rjetta braut.- Nu takið bið háttvirtu
herrar Alþíngismenn við framgangi máls þessa.

Að lokum bendi jeg á að allar atvinnugreinar lands okkar, -öll framfarar
viðleitni þess, - biða þess nú, að peninga málefnum verði komið í rjett horf
hið allra fyrsta.

Reyk. d. 17. August 1912.

Virðingarfyllst

P. J. Þorðarson

Sauðavægi 42 Reykjavík

Mr.

Alþíngis Golundar.

Leyfi mjer hjer með að leggja fyrir hið háa Alþíngi eftirfylgjandi út-drátt úr skýrslu þeirri er jeg hefi í smíðum og sem mun liggja fyrir stjón - almenningi og næsta Alþíngi um Silfurberg Landsjóðs.

1. Vinslu námunnar á Helgafelli verður að breytast úr svo nefndri "Dagdrift" í venjulega námuvinslu.- Til þess að fyrirskipa slíkt, þarf umsögn námuverkfræðings, er ekki sje við mál þetta riðinn.
2. Útsölustaður sá í Kaupmannahöfn, er samningur um silfurbergsnámurnar gerir ráð fyrir,- þarf sem allra landa silfurbergskaupendur geta kepp um silfurberg,- þarf að setjast á stofn aftur. Eftir að jeg hafði opnað augu manna fyrir verðmæti silfurbergs, uxu tekjur landsjóðs úr Ca. 2000 Kr. að meðaltali á ári, til langt yfir 20.000 Kr. á ári, þar tekjur eru nú aftur fallnar ofaní Ca. 5000 Kr. Viðbára um samkeppni frá Tuliniusar hálfu hefur við lítið að styðjast,- sem sjest á því, að einmitt þá fáu mánuði, er Páll Sæmundsson hafði útsölu á hendi fyrir landsjóðs hönd, varð salan yfir 20.000 Kr. Frátt fyrir það, að nógar privatþyrgðir voru fyrir hendi. Loforð um útsölustað kennann gefin að sögn, stjórnum þeirra landa annara, er silfurbergssjónað hafa og þessvegna áhætta mikil ef þau eru vanefnd.
3. Þar silfurbergsþjóðir, sem Landsjóður ennþá kynni að eiga í útlöndum, verða að viktast og metast, undir umsjón minni, og ef með þarf með tilstyrk sjerfróðs óviðriðins manns. Sömuleiðis allt silfurberg er nú er unnið úr námunni.- Það gegnir furðu að þeir herrar Jobin & Consolier, er að sögn eiga rjettindi þau, er „Banque fr. paür le Commerce & l' industrie“ hefur eignast með silfurbergssamningnum, og sem sjálfir eru silfurbergsnotendur, eigi skuli hafa krafist, að silfurberg það er þeir nota sjálfir, sje metið til verðs af umsjónarmanni landsjóðs.

4. Það verður að stemma stigu fyrir, að meiri byrgðir af silfurbergi, en þær sem nauðsynlegar eru til þess að byrgja útsölustaðina upp, jafnóðum og selst,- sjéu hjereftir af landi fluttar. Og það er eiganda síðurbergs byrgðanna, sem er Þíngs og stjórnar fyrir landsjóðs hönd- og mitt, sem umsjónarmans þess að samningur um vinzlu silfurbergs og sölu á því, verði haldið, - að taka ákvörðun um það í hvert sinn, hvað mikið skuli útflutt af silfurbergi og hvert.
5. Þar sem silfurbergskaupendur hafa við mig kvartað undan ýmsum hindrunum er væru á kaupum silfurbergs í Paris, þá væri æskilegt, þaði leifishafa og landsjóðs vegna, að mjer gæfi tækifæri til þess, að sannfara mig um það, hvortslíkar kvartanir eru á nokkrum rökum bygðar.
6. Að öðru leiti tel jeg bráð nauðsynlegt, að fyrirmalum Alþíngis 1911 viðvíkjandi meðferð silfurbergs sbr. ~~fx~~ Þíngskjali 964 sje fram fylgt.

Byggt á framanskráðu, leifi jeg mjer að snúa mjer til h. h. Alþíngis með tillögu um, að því mætti bóknast með þíngsálgjktun, að fela h. h. Stjórn, að gera ráðstafanir til þess, að koma framanskráðu í framkvæmd, og heimila að sá kostnaður er fellur á útaf þessu eða öðrum ráðstöfunum er nauðsynlega verða, - verði tekinn af andvirði selds silfurbergs, eða á þann hátt annann, er h. h. Alþíngi tilsegir.

Jeg hef þess meiri ástæðu til þess, að vona að h. h. Alþíngi takass umsókn mína til greina, þar sem enginn sanngjarn maður, sem rjett þekkir þetta mál, getur neitað mjer um það, að jeg með því, að opna augu manna fyrir vorðumati silfurbergs, á drjúgan látt í því, að landsjóður hefur fengið tuga þúsunda Króna ^{meira} fyrir sinn hluta úr sölu silfurbergs, en hann hefði fengið, - ef allir hefðu trúðið því áfram, að hámarkin teknar hans af silfurbergi, að vera að meðaltali 2000 Kr á ári.

Verði tillögum mínum fylgt, munu ~~sigi~~ mörg ár líða, þangað til tekjur þessar verða ekki tvö eða fimm þúsund Krónur á ári, heldur

tífalt hærri, - brátt fyrir það, að nú sem stendur er mál þetta ekki sem skyldi, í garðinn búið.

Reykjavík 27. Aug. 1912.

Virðingarfyllst

Pj. Þorfinnsson

Eftir líksvæðum með því, að ákvaði miðildarinni
sauðinu með um silfurbergum náinum a i tilgreintadappjalli
verdi haldina.

Síl Alþjóðgos Íslan do.

Það ós meðalinsogarinn óm dómabréfum um þá.

UNDIRBÚNINGSNFND
ALÞINGISHÁTÍÐAR 1930

Reykjavík, 22. jan. 1930

Hér með leyfir hátiðarnefndin sér að senda hinni háttvirtu utanríkismálanefnd og beiðast álits hennar út af meðlöögöu bréfi utanríkismálaráðuneytisins danska til forsætisráðherra, dags. 3. þ.m., þar sem meðal annars er frá því skýrt, að danski sendiherrann í Varsjá hafi leitt athygli að því. að bað mundi, að hans áliti, verða talið miður heppilegt að Póllandí skuli ekki boðið að senda fulltrúa til alþingishátiðarinnar, úr því að Tékkóslóvakíu hafi veri boðið, en mál þetta hefir forsætisráðherra með bréfi, dags. 20. þ.m., borið undir hátiðanefndina.

Svar hinnar háttvirtu nefndar væri eeskilegt að geta fengið sem allra fyrst.

O. W. Þránnesson

B. Þ. Þorarinsson

Utanríkismálanefnd.

Udenrigsministeriet

København den 3. Januar 1930

Afrit.

Den henværende polske Gesandt har underhaanden meddelt Udenrigsministeriet, at den polske Regering var i Færd med at forberede Oprettelsen af en konsulær Repræsentation i Reykjavík. Gesandten nævnede ved denne Lejlighed - hvad han ogsaa tidligere har utalt - at polske Regeringskredse havde bemærket, at det polske Parlament ikke var indbudt til Altingsfestlighederne. Man har hertil meddelt, at den islandske Komité har maattet indskrænke Inbydelserne til Parlamentarikerne i Stater, med hvilke Island har staaet i sterkere kommercial eller kulturel Beröring. Da imidlertid ogsaa den danske Gesandt i Warchau har meddelt Udenrigsministeriet, at det efter hans Opfattelse maatte virke uheldigt, at Polen i Modsætning til Czeckoslovakiet ikke var indbudt, har man ment at burde göre den islandske Regering bekendt med de saaledes fremsatte Udtalelser.

P. M. V.

Jon Krabbe

Islands Försteminister.

Undirritaðir: annarsvegar Undirbúniningenefnd Alþingisháttíðarinnar 1930 hjereftir í samningi þessum kölluð Hefni og hins-vegar Guðmundur Kamban rithöfundur gera með sjer svofeldan

S a m n i n g :

1. Nefndin reður G. Kamban til þess að sjá um tóku á kvíkmynd, er sýni svo vel sem kostur er á, atvinnuhætti landsmanna, íslenskt landslag og það annað, sem ~~Aj~~^{ein-}kennilegt er fyrir land og bjóð og til þess fallið að freða útlendinga um hvortveggja og vekja eftirtekt þeirra á því, sem helst má verða bjóðinni til sundar.
2. Kvíkmynd þessi skal yfirleitt tekin hjer á landi eða við land og þannig til hagað að fræðsla fáist um sem flesta landshluta bygða og óbygða.
3. G. Kamban skal þegar í stað hefjast handa um undirbúnning myndatökunnar og hraða henni svo sem feng eru á. Hann má ekki gefa sig að öðrum leunuðum störfum svo verulegu nemi fyrr en myndinni að fullu lokið. Myndin skal vera að óllu leyti tilbúin til sýningar 1. janúar 1930.
4. Samkvæmt áætlun G. Kamban mun myndin kosta alt að 80.000- íslenskar krónur, og er þá miðað við að hún verði ekki undir 1500 metrár á lengd.
5. Til mynderinnar vill nefndin verja alt að kr. 80.000- áttatíu þúsundum króna-samtals, og er þá allur kostnaður þar með talinn (kaup, ferðakostnaður- sbr. einnig 8. lið-, útbúnaður, sem þarf, efni o.s.frv. sbr. þó 10.- lið.) Þó má ef nauðsyn krefur, verja til myndariðnar alt að 88.000-áttatíu og átta þúsund krónum en als ekki meira. Úpphöð þessi greiðist jafnótt og starfinu miðar afraum og eftir því sem G. Kamban élítur nauðsynlegt.
6. Myndin er eign ríkisins jafnóðum og hún verður til og hefir það allan rjett til hennar- höfundarrjett sem annan fyrir kostnaðarverð sbr. 5. lið.

7. G. Kamban ræður ljósmyndara, varastjórnanda og aðra þánnenn er nauðsyn krefur og segur um kjör þeirra.
8. Fyrir starf sitt við umejón með og stjórn á töku myndarinnar fær G. Kamban alls kr. 15.000- fimmán búsunum krónur, er greiðist að priðjungi þegar myndin er hálferð og að priðjungi við undirskrift samnings þessa, að priðjungi þegar hún er afhent fullgerð. Muk þess fær hann endurgreiddan allan nauðsynlegan ferðakostnað sinn í þágu þessa starfs, þeði fargjöld og annan flutning, gistiþússvist, fréði o.s.frv. meðan hann starfar utan heimilis síns, alt sannkvemt reikningi.
9. G. Kamban skuldbindur sig til þess að selja myndina og fær 10% af andvirðinu þar til fengist hefur endurgreitt kostnaðarverð honnar. Verði söluandvirði herra fær G. Kamban 40% af hinum hreins ágóða.
10. Þáðir aðilar ganga út frá því að Ríkisstjórnin, euk þess fjár, sem um ræðir í 5. lið, láti greitt og vel í tje alla hjálp, sem hún má, til þess að myndin geti orðið sem best úr garði gerð. Er þar einkum átt við afnot af tekjum sem ríkið á (t.d. varðskipum) svo og að greitt sje fyrir þeim sem að myndinni vinna á besta hátt.
11. Af samningi þessum eru gerð tvö sahljóða frumrit og heldur hvor aðili sínu eintaki.
12. Ágreining er rísa kynni útaf samningi þessum má útkljá fyrir gestarjetti Reykjavíkur.

Til staðfestu nöfn aðila og votta.

Reykjavík, október 1928.

Vottar:

Mandag 27. Júní 1921.

Hønsetimbaler

Tournedos

Ost og Smør.

Citronerème

AÐ GEYSI 30. JÚNÍ 1921.

UXAHALASÚPA
(POTAGE QUEUE DE BOEUF)

FLESK OG GRÆNAR BAUNIR
(JAMBON AU PETIT POIR)

LAMBASTEIK OG KARTOFLUR
(GIGUE D'AGNEAU)

EFTIRMATUR OG ÁVEXTIR
(DESSERT ET FRUIT)

KAFFI
(CAFÉ)

AÐ GEYSI 29. JÚNÍ 1921.

SÚPA
(CONSUMMÉ JULICUNE)

FISKRÖND MED HUMAR OG ASPARGES
(POUDING AU POISSON, HOMARD ASPARGES)

NAUTASTEIK
(FILET DE BOEUF JARDINIÈRE)

ANANAS

KAFFI
(CAFÉ)

Musik.

1. Urback. *Ri aspera ad astia.* Marsch.
2. E. Møller. *Mod Nord.* Ouverture.
3. A. Lützow. *In the shade of the old apple-tree.*
4. Vilgason. *Prophecy i breminum.*
5. Bindesig. *Gitarby.* Marsch.
6. Nielsen. *Tang af Moderen.*
7. Bridgwood. *Sons of the brave.* Marsch.
8. V. Benigni. *Icelandic Festfinale.* Galops.
-

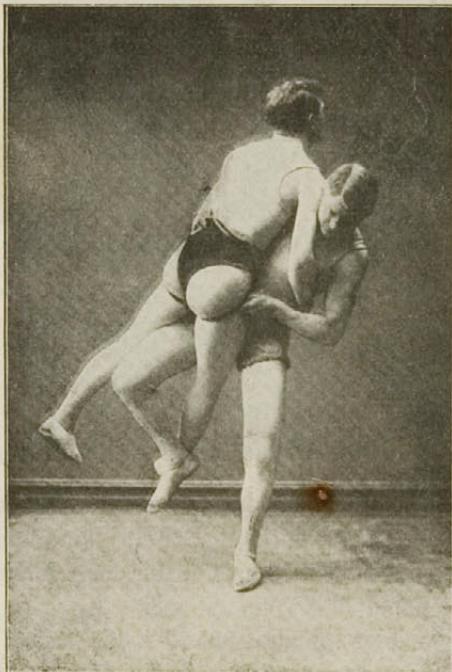
Í. S. Í.

Í. S. Í.

KONUNGSGLÍMAN

Á ÞINGVÖLLUM

28. JÚNÍ 1921

Hælkrókur á lofti, h. á h.

Nokkrar höfuðreglur glímunnar.

Glimumenn gangast að *beinir* og halda þessum tökum hvor á öðrum:

Hægri hendi ofan og aftan við vinstri hámjöðm — vinstri hendi neðanvert á hægri lærhnútu. Hægri hönd hefir undirtakið.

Aldrei má hefja sókn nema bádir hafi full tök, og ekki sleppa tökum nema til að verjast falli.

Milli bragða eiga glíumenn að halda tökum lauslega og stíga létt. Þeir mega aldrei standa bognir eða spýrnast hvor við öðrum.

Glínumenn bregða hvor öðrum með fótunum. Óll handbrögð eru bönnuð.

Það er býlta, ef glínumáður nemur við jörd fyrir ofan hné eða olnboga.

Glínumaður á að varpa keppinaut sínum til jarðar, en má ekki víta honum niður né leggjast ofan á hann.

Brögðin og allar hreyfingar í glímunni eiga að vera snöggar og mjúkar. Hæg og sígandi átök eiga ekki heima í íslenzkri glímu.

Skrá yfir keppendur
í konungsglímunni
á Þingvöllum
1921.

Glímumenn þessir eru valdir af stjórn Í. S. Í.
Glíman hefst klukkan 4 síðdegis.

Glímustjóri: Hallgrímur Benediktsson.

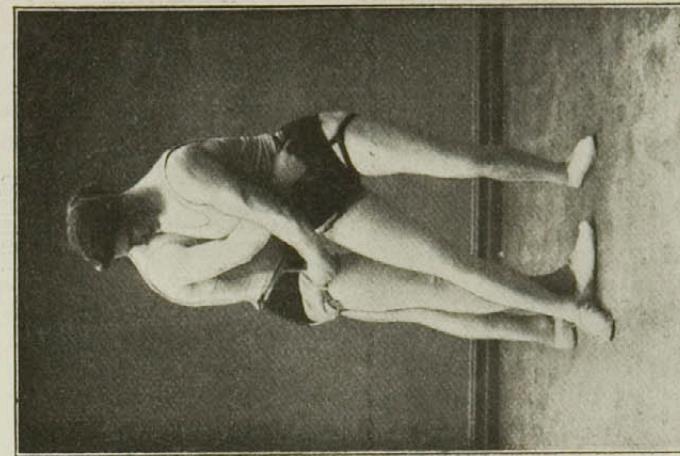
Dómnefnd skipar stjórn f. S. í.

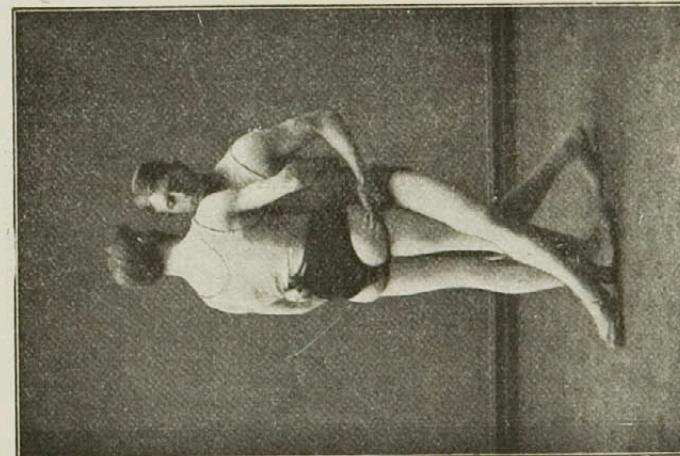
Krækja á lofti

Leggiarbragð á lofti

Sniðglíma

Hælkrokur

Sérprentun úr „Prótti“.

Kloßbragð

Sniðglíma á lofti

Konungsglíman á Þingvöllum 1874.

Tveir áhugasamir íþróttavinir vorir, þeir Benedikt G. Waage og Helgi Jónasson, hafa mælst til þess við mig, að eg segði lítilsháttar frá konungsglímunni á Þingvöllum 1874. Vil eg verða við þeim tilmælum, þótt sú glíma, er nú var nefnd, megi virðast lítlfjörleg í augum nútíðarmanna.

Pegar Kristján konungur hinn níundi kom hér til landsins 1874, færandi „frelssískrá í föðurhendi“, eins og skáldið kvað að orði, tóku hinir yngri stúdentar, er þá áttu heima í Reykjavík eða voru staddir hér, sig saman og létu gera sér allstórt tjald til þess að halda til í á Þingvöllum við hátiðahaldið þar.

Daginn eftir komu konungs frá Geysi til Þingvalla vorum við stúdentar og kandíðatar flestir staddir um kl. 3 síðdegis inni í tjaldi okkar að snæðingu. Veður var yndislega fagurt, hitasólskin. Kom þá Helgi Helgasen kennari sviplega inn í tjaldid og virtist vera mikil niðri fyrir. Sagði hann, að stungið hefði verið upp á því, að sýna konungi íslenzka glímu; hefði það verið boríð undir hann, og léki honum forvitni að sjá þessa fornú íþrótt Íslendinga. Skoraði Helgasen nú á okkur að ganga fram á völlinn austan Oxarár til glímu, þar sem mannfjöldinn með konungi biði. Kom þessi áskorun með öllu flatt upp á okkur. Hafði ekki verið með einu orði á það minst fyr en þarna, að íslenzk glíma skyldi sýnd við þetta tækifæri. Vorum við, sem geta má nærrí, með öllu óundirbúnir, sérstaklega að hæfilegum og hentugum búningi. Skoruðumst við því allir fastlega undan, og þótti þetta ónærgætni mikil. En Helgasen gekk svo fast að, nærrí grátbændi okkur, að okkur séra Lárusi heitnum Halldórssyni, sambekking mínum, gekst loks hugur við og fórnuðum okkur. Var þá ekki um annað að ræða en að ná sér í snatri í laglega íslenzka skó. Vorum við síðan leiddir fram á völlinn, þar sem manngrúinn hafði skipað sér í viðan hring. Tókum við okkur stöðu í miðjunum hringnum. Stóð konungur einn sér, svo sem 10 faðma frá okkur, og studdist við staf sinn. Var okkur síðan gefið merki að hefja glímuna. Kostuðum við okkur þá úr frökkunum og gengum til fangs. Skal eg ekki orð lengja um glímuna annað en það, að við tókum þjár skorpur með örstuttu millibili.

Höfðum við komið okkur saman um á leiðinni úr tjaldinu að reyna að sýna sem mestan fimleik og snerpu, til þess að brögð og varnir mættu sjást sem greinilegast, en síður hitt, að verða hvor öðrum að bana, þótt slikt mætti að sjálfsögðu að höndum bera.

Pegar önnur skorpan stóð sem hæst, hrópaði konungur til okkar þessum orðum: „For Guds Skyld, bræk ikke Benene!“ En slikt létum við ekki á okkur fá, og héldum uppteknum hætti. Pegar þriðja skorpan hafði

staðið um stund, gaf konungur okkur merki um að hætta; gekk til okkar, tók góðlátlega í hendur okkar og þakkaði fyrir skemtunina. Var auðsætt, að konungur vildi ekki eiga undir því, að við glímdum lengur; hefir óttast, að slys mundi hljótast af.

Þetta mun hafa verið fyrsta konungsglíman á Íslandi, þótt fátækleg væri, eins og skiljanlegt er af því, sem að framan er greint. En af ýmsum mátti þó heyra, að betur hefði þessi lítlá glíma verið háð en óháð.

Til gamans skal eg geta þess, að eg kom hingað suður úr Stykkishólmi degi ádur en Friðrik konungur VIII. sótti Ísland heim 1907. Vard mér þá gengið upp Túngötu, mætti séra Lárusi heitnum og sagði við hann í gamni, sem þó fylgdi nokkur alvara: „Eigum við nú ekki að bregða okkur austur að Þingvöllum og glíma fyrir son Kristjáns IX.?“ Séra Lárus brosti við og sagði: „Nógu gaman hefði það verið, en eg treysti mér ekki; hjartað er bilað“. Féll svo það tal niður.

Nú hefi eg í dag séð þriðja konunginn, sonarson Kristjáns IX., sækja Ísland heim, og það liggur við, að mig, með minn 73 ár á baki, langi í glínumannahópinn. En næg gleði er mér það, og öllum góðum Íslendingum, ef konungsglíma sú, er nú stendur fyrir dyrum, tekst giftusamlega.

Verði það!

26/6 '21.

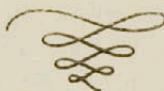
Sigurður Gunnarsson.

Drápa

flutt

Kristjáni konungi X.

27. júní 1921.

Af alfrelsi dagar í áttarhögum;
Við aldinn streng berast ljóð fyrir þengil.
Svo heyist vor lífsdáð, herra, hjer knýist
hljómar nýir af fornum gígjum.

Dregur vorn muna minningafögur
móðurjörð. Þar er efni ljóða.
En vegur lýðsins er hersishróður —
þú hófst vora þjóð og þig mærir vor óður.
Hlýð voru máli, höfðingi láða;
af heilli úð eru strengir knúðir.
Frjálsir í orðum orktu æ forðum
Íslendingar að konungaborðum.

— Sál vor af Braga og Sögu var alin
á sólold, er víkinga andinn hjelt ríki.
Voldug sig hóf yfir sækendum sæva
sunna af Hafursfjarðar unnum.
Sá röðull skein bjartur og rann til viðar
rjóður, að kveldi, í Sturlunga blóði.
En, fylkir, þú skrifaðir Íslandi yfir:
Andi vor frjáls í rjettinum lifir.

Það frelsi á verkið, sem feðrajörð yrkir.
Það frelsi á valdið, sem rjett skal halda.
Þú, fylkir, vilt aldrei að Frón því týni,
sem frelsisins gjöf rjettir oss yfir höfin.
Skal hlunnur í röst, skal hestur í straumi
ei hlýta þess binding, er sjálfur skal lenda?
Lít vorar strendur, lofðung, þú stendur
á landi, sem kallar á óbundnar hendur.

Þegna þú átt, þar sem Norðri og Njörður
í návigi standa og þrætast um landið;
þar gaddfjaran beitist af hópunum hvítu;
þar hjarðsveinar uppskera Snælands jarðir.
Sjá þá, í lýðs þíns sigri og stríði,
sjá þessa varðmenn um óðul Garðars,
sem skygnast um blettinn með hönd fyrir hetti,
heita og trúua í klökuðum vetti.

Þegna þú átt, þar sem ýtt er af söndum
á Ægi mikinn og brúnahvikan.
Þar færir lið vorra ljettu knara
landsins merki út fyrir strandir.
Sjá þá, í lýðs þíns sigri og stríði,
sóknara djúpsins á hafmiðum Flóka,
hjá dimmradda grunnum, á drífandi unnum,
með dyggar og seigar mundir á hlunnum.

Dagar af frelsi í feðra högum,
fylkir. Vor ljóð berast jarðarþjóðum.
Og bergmálsins raddir að Fróni falla.
Um frelsi allra og mannrétt þær kalla.

Sið munu hauðrin heiðavíðu
helsi sjer tvinna af rjetti og frelsi.
Dreift stendur vörður vorrar storðar.
Hann verður ei mágur, er sjálfan sig kúgar.
Rós á ei líf á lagarísi,
nje Libanonsvíðir í jöklanna skriðum.
Oræfaláðið þarf einráðar dáðir.
Alfrelsi, hersir, þú lýð vorum skráðir.

Hagur vor réðst undir himins augum.
Vor heimur luktað af sæveggjum tveimur.
Fundinn að nýju skal nema hann endur
nú, þegar djúp og aldir þú brúar.
En einbúinn vann sína eigin menning.
Hvað álfur oss kenna er trú á oss sjálfa.
Veröldin geymist í hjarta manns heima.
Heimi þeir týna, sem ættstöðvum gleyma.

Af liðinna þjóðæfa lifandi auði
lyptum vjer orði, ef máli skiftir.
Út fyrir vjein, en aldrei á móti,
auðgum vjer forðann með lífsröddum storðar.
Rót skal ei deyða hvað dafnar á meiði.
Dýrri skal fornsvniðinn háttur hins nýrra.
Elskað hjá þjóð og munað frá móður
mál vort á stofn, sem ber tímannar gróður.

Sjá hóp vorrar foldar, sjá hag vorn og sögu.
Lát heimsfjelag þegið, en varðveitt vort eigið.
Svo láti vor menning sinn lífsrjett sannast.
Leið oss, gýlfu, til þessa heiðurs.
Hlutstór og dýr í heimsmálum ómar
vor harpa, hin forna, á alfrelsis morgni.
Af Íslands drengjum hún einum má strengjast.
Ættmálin norrænu höndum hjer tengjast.

Fagur á högum er fylkis dagur.
Vjer fögnum. Vor ljóð berast jarðarþjóðum.
Svo stillist vor harpa, svo hljómarnir yngist,
sem heimsraustin syngur á lýða þingi.

Í hæðanna veldi sjá hjörtu lýða
einn hæsta stól, einn þegnanna sjóla.
Ef himininn játar ei jörðin neiti;
jafningja ráði skal vilji ei háður.
Landið vort aldna illa þoldi
ótigin völd yfir frjálsbornum höldum.
Lotið var banni grams, en ei granna,
á görðum norrænna konungsmanna.

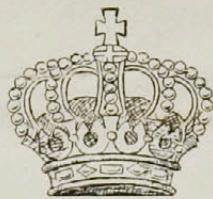
Tímannar spor milli tinda og sanda
taldi vor saga um röðulaldir.
Um rök vorra saka, um ráð vorra feðra
hún risti og kvað í heiðni og kristni.
Bókfellið mikla var letrað til loka.
Loks mælti saga: þá skuld vjer gulđum.
Blaðið var endað. Óðru hún vendi,
með upphafsrún, dregna af konungshendi.

Svo hefjist vor saga á hamingjudögum —
heimur nú viti hve lífsbók vor ritast.
Hver einasti stafur á íslenzkan höfund.
Opnu blettlausa hilmir oss rjetti.
Hvar örlög vor kennast, þitt nafn skal nefna,
hjá niðjum Íslands frá sólaröld þriðju.
Þitt frelsisverk standi, jaft orðið sem andinn.
Upp yfir heiðina. Fram yfir sandinn.

Verðandi stóð þjer að verki með Urði.
Þjer vígist vor ljóð, með hljómama nýju,
og framandi lífsmögn, sem urðu vor eigin.
Þú opnaðir veginn mótt rísandi degi.

EINAR BENEDIKTSSON.

PRENTSMIDJAN GUTENBERG — 1921.

KONUNGSFÖRIN

1921

FLOKKUR

Sunginn við móttókuhátiðina í Alþingishúsinu 26. júní 1921.
(Blandaður kór og einsöngur).

I.

Sem fullvaldsþjóð í fyrsta sinn
vjer fögnum Íslands jöfri og drottning.
Lít, þjóð vor, upp með þökk og lotning
til guðs, sem veginn greiddi þinn!

Vor drottinn, þökk sje þjer
fyrir það, sem liðið er!
Við lof pitt hefst vort ljóð.
Þú leiddir vora þjóð.
Fyrst þjer ber þökk og lotning!

Sit heill! Sit heill, vor hilmir kær,
með hárri frú og göfgum sonum!
Með nýja fánans fögru vonum
þjer heilsar Ingólfss aldní bær!
Þjer hljóma hjartans ljóð!
Þjer heilsar öll vor þjóð!
Ver hyltur, hilmir, nú
með hárri, göfgri frú
af freyjum Fróns og sonum!

Og enn skal hefja hug með þökk
til hans, sem skapar örlög lýða
og lægir oldur allra stríða.
Hans hljómi lofgerð hjörtun klökk!
Ver, drottinn, hjálp og hlíf
vors hilmis alt hans lif!
Ver þú með þinni hönd
hans þjóðir og hans lönd
um allar aldir tíða!

II.

Velkominn, jöfur, vertu á Íslands stendur!
Velkomin, drotning! Pessa fögru stund
rjetti ykkur landsins vættir vinahendur.
Velkomin bæði á Ingólfss fornu grund!
Heill ykkar för, er heim þið sækid völlinn
heilaga, lögpings okkar forna reit!
Fagni ykkur fjöllin,
fagni ykkur sveit!

Fátækt er enn vort Frón og bygðir smáar,
fjölmenni hvergi, lítt um borgaskraut.
Hallir af manna höndum gerðar fáar,
heiðar og sveitir vantar lagða braut.
Margt er að hugsa, mörgu þarf að sinna,
margt þarf að bæta, skapa nýjan hag.
Vaka þarf og vinna
viðreisnar dag!

Lit nú á, jöfur, er ei mörgum myndum
mótað vort land, er laða hug og sál?
Er ekki svipstór tign á jökultindum?
Tala ekki fossar okkar djarflegt mál?
Mundi ei sú sjón, að líta' um ey og ögur
ofan frá brúnum, skapa hugans þor?
Er ei fjalla-fögur
foldin um vor?

Hilmir vor kær, vjer elskum Frónið fríða,
framtíðarvonir þess, og líka arf
sögu og tungu, heiður horfnra tíða,
helgum þess gengi alt vort líf og starf.
Kjarkur er enn í bygða vorra bændum.
Blika við stendur auðug höf og víð.
Landið á í vændum
viðreisnar tíð!

III.

Hilmir og drottning!
Heill til að skoða
norðursins bjarta,
náttlausar vor!
Fegurstu geislarnir titra yfir tindunum,
tónandi fossarnir geysast af brún;
sveitirnar yngjast af syngjandi lindunum,
sóleyjar prýða hvert tún.

Fjöll eru að varpa
fannanna þunga.
Vorið er Íslands
unaðar tíð;
ljósið og víðsýnið vekjandi, þróandi
vonanna gleði um mannanna ból.
Fjallanna raðirnar girða sig glóandi
gulli frá vornaetur sól.

Vordísir landsins
velji ykkur sína
björtstu morgna,
blíðustu kvöld,
fagni ykkar heimsókn með fegurstu stundunum.
fossanna og lindanna þljómandi brag,
dalanna nýsprottu, gróandi grundunum,
glitrandi vorbjartan dag

IV.

Þjóðirnar vona
vígumum linni;
bráðlega bjarmi
bjartari tíð.
Pjökuð úr þoku
þrauta og stríða
út komi aftur
endurfædd jörð.

Lengi var, jöfur,
land þitt í voða,
grimdaröld geigvæn
geisandi í kring.
Vel stýrt úr vanda
var, — þú hjeltst sæmdum,
lýði og láði
að lokinni þraut.

Hamingjan gaf þjer
hervalds úr greipum
landsmenn að leiða
langþráða heim.
Friði og frelsi
fagnandi blaktir
dannebrog yfir
Dybböl og Als.

Heill fylgi þínunum
heimkomnu Jótum.
Hljómi þeim hjeðan
heilsan í dag!
Gæfa og gengi,
gullöld og friðar
árseldir fylgi
aukning þíns lands!

Ingólfss hins gamla
eyja þjer flytur
þökk fyrir lausn síns
þjóðrjettarmáls.
Framkvæmd á hugsun
föður þíns góða
hamingjuríkum
hepnadist þjer.

Þú hefur þinna
þjóða í milli
varanleg skapað
vináttubönd.
Fljettað er nafn þitt,
fylkir, í sögu
Íslands og verður
aldrei þar gleymt.

Prentsmiðjan Acta, Reykjavík

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

KONUNGSFÖRIN

1921

AFHJÚPUN KONUNGSSTEINS HJÁ GEYSI

30. júní 1921

(Mælt fram)

Við liðna tíma tengist nýr
og tíðar veltur hjól.
Eitt árið fyrir öðru flýr.
En eilif ljómar sól.
Hjer mættist fyrst með þengli þjóð
við þúsundáramót,
er fólkisalt söng fagnaðsljóð
um frelsi og stjórnarbót.

Ei gleymist, hilmir, hátið lands,
er hjer þinn afi stð.
Pinn faðir gekk í fótspor hans.
Pá Fróns vors blessar þjóð.
Peir unnu lof, sem ekki deyr.
Peim ómi þakkir nú.
En frelsið, sem oss færðu þeir,
það fullkomnaðir þú.

Prentsmiðjan Acta, Reykjavík